

PÄÄTÖS 2732/66/2004

Syrjintälautakunnan päätös 2732/66/2004

Vähemmistövaltuutettu pyysi virkansa puolesta syrjintälautakuntaa tutkimaan, onko yhdenvertaisuuslain säädettyä syrjinnän kieltä rikottu helsinkiläisen peruskoulun luokanjaossa luokkien 1 A ja 1 B osalta ja luokkien 2A ja 2B osalta ja jos on, kieltää peruskoulua jatkamasta ja uusimasta oppilaiden etniseen taustaan, kansallisen alkuperään, kansalaisuuteen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyyn perustuvaa segregaatiota eli erilliskohtelua luokanjaossa.

Hakemuksesta kävi ilmi, että helsinkiläisen peruskoulun oppilaan isä oli ottanut yhteyttä vähemmistövaltuutettuun peruskoulun ryhmäjakoön liittyvässä asiassa. Oppilaan isän mukaan peruskoulun ensimmäisellä luokalla on ollut kaksi rinnakkaisluokkaa. Kaikki maahanmuuttajalapsot oli sijoitettu samalle luokalle ja toiselle rinnakkaisluokalle oli sijoitettu ainoastaan syntyperäisiä suomalaisia lapsia. Etniseen alkuperään perustuva luokanjako oli oppilaan isän mielestä yhdenvertaisuutta loukkaavaa ja kansainvälisten sopimusten vastaista.

Oppilaan isä oli saattanut asian Helsingin kaupungin opetuslautakunnan käsiteltäväksi. Sen tekemässä päätöksessä katsottiin, että peruskoulun rehtori on antanut oppilaan isän kirjeeseen asialliset perustelut opetusryhmien muodostamiselle. Rehtori oli perustellut ryhmäjakoa pedagogisilla ja työjärjestyksen laadintaa koskevilla perusteilla.

Peruskoulun rehtorin vastaus:

Peruskoulun rehtori esitti syrjintälautakunnalle, ettei vähemmistövaltuutetun hakemuksen syrjintälautakunnalle tulisi antaa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Rehtori kertoi, että koulun opetusryhmät muodostetaan pedagogisin perustein ja tavoittein. Tulevien ensimmäisten luokkien opettajat saivat tehtäväkseen tehdä esityksen luokkajakoiksi. Rehtori kertoi antaneensa ohjeeksi ottaa huomioon seuraavat seikat: tyttöjä ja poikia tasapuolisesti, jokaiselle ainakin yksi toivottu ystävä samaan luokkaan, suomi toisena kielenä, tehokkaan opetuksen turvaaminen ja muut pedagogiset syyt.

Luokkajako toteutettiin pedagogisin perustein opettajien esityksen mukaisesti. Mahanmuuttajatausta ei ole ollut rehtorin mukaan mikään peruste muodostettaessa opetusryhmiä.

PÄÄTÖS 2732/66/2004

Vähemmistövaltuutetun vastaselitys peruskoulun rehtorin antamaan vastaukseen:

Vähemmistövaltuutettu antoi syrjäntälautakunnalle vastaselityksen peruskoulun rehtorin syrjäntälautakunnalle antamaan vastaukseen.

Vastaselityksessä katsotaan, että erilliskohtelu eli segregatio on kiellettyä, jollei sitä voida jonkun hyväksyttävän syyn perusteella pitää määrätysssä tilanteessa oikeutettuna.

Rehtori ei ollut hakijan mukaan esittänyt sellaista syytä, että segregatiota, kiellettyä syrjäntää, tulisi hyväksyä kysymyksessä olevassa tilanteessa. Syrjäntäkieltoa tuli tulkita laajasti ja hyväksyttävät poikkeustapaukset suppeasti.

Rehtorin esittämän perusteen suomi toisena kielenä – opetus jne. perustuva luokanjako johti hakijan mukaan joka tapauksessa siihen, että maahanmuuttajalapsen sijoittuvat samalle luokalle. Näin ollen hakija katsoi vastaajan myöntäneen sen, että luokanjako on tehty kielletyllä syrjäntäperusteella, eli kielen perusteella.

Hakija katsoi rehtorin vastauksen perusteella, että yhtäläisiä palveluja on tarjottu erikseen eri väestöryhmille. Segregatio estää yhdenvertaisuuden toteutumista ja se on hakijan mielestä jo sinänsä kiellettyä, riippumatta siitä, estääkö se yhdenvertaisuuden toteutumista vai ei. Hakijan mielestä yhdenvertaisuutta voidaan edistää myös mahdollistamalla kanssakäymistä eri etnisten ryhmien välillä. Tällaista kanssakäymistä ei peruskoulussa ole riittävästi ollut.

Helsingin kaupunginhallituksen vastaus:

Vähemmistövaltuutetun hakemusta käsiteltiin 21.6.2005 pidetyssä syrjäntälautakunnan istunnossa.

Syrjäntälautakunta päätti pyytää Helsingin kaupungilta vastausta hakemukseen.

Perusteina luokkajaolle yhdenvertaisuustavoitteen toteuttamiseksi Helsingin kaupunki viittasi opetusviraston lausuntoon ja peruskoulun rehtorin selvityksiin, joissa painotetaan maahanmuuttajataustaisten lasten opetusjärjestelyitä ja opetuksen sisältöä. Syyt ovat olleet pedagogisia.

PÄÄTÖS 2732/66/2004

Helsingin kaupungin opetusviraston vastaus:

Opetusvirasto lausui, että koulun opetusryhmät muodostetaan pedagogisin perustein ja tavoittein. Opetusryhmien muodostamisessa tuli ottaa huomioon useita eri tekijöitä mukaan luettuina lainsäädännön velvoittavat säännökset.

Opetusviraston mukaan oli erityisen tärkeää, että suomen kielessä saavutetaan hyvä taito jo ensimmäiseltä luokalta alkaen, koska siten turvataan opiskelun onnistuminen myös tulevaisuudessa. Luokkakajo toteutettiin pedagogisin perustein opettajien esityksen mukaisesti. Maahanmuuttajatausta ei ollut mikään peruste muodostettaessa opetusryhmiä. Ne, joiden äidinkieleksi oli ilmoitettu muu kuin suomi tai joiden huoltaja oli pyytänyt suomi toisena kielenä -opetusta, sijoitettiin luokkaan 1B, jotta suomi toisena kielenä -opetus voitiin järjestää mahdollisimman tehokkaasti.

Peruskoulussa ei ollut opetusviraston mukaan muodostettu opetusryhmiä erikseen eri väestöryhmille siten, että oppilaat olisi jaettu maahanmuuttajataustan perusteella ainoastaan maahanmuuttajataustaisista oppilaista koostuvaan luokkaan ja toisaalta ei-maahanmuuttajataustaisista oppilaista koostuvaan luokkaan. Maahanmuuttajataustaiset oppilaat opiskelevat samassa peruskoulussa ja samoissa luokissa suomalaista syntyperää olevien oppilaiden kanssa, jolloin myös kotouttaminen on ollut mahdollista.

Hakija ei ollut Helsingin kaupungin opetusviraston mukaan osoittanut että maahanmuuttajataustaiset tai muut oppilaat olisi asetettu mitenkään erityisen epäedulliseen asemaan.

Opetusvirasto totesi syrjintälautakunnalle, ettei se ole antanut asiassa mitään ohjeistusta, koska sellaiseen ei ole ilmennyt mitään tarvetta. Tämä kyseessä oleva tapaus on ainoa, joka on tullut opetusviraston tietoon.

Vähemmistövaltuutetun vastaselitys:

Vähemmistövaltuutetun käsityksen mukaan kaupungin toimintaa ei voida pitää yhdenvertaisuuslain 7 § 2 momentin mukaisena positiivisena erityiskohteluna, jollaisena Helsingin kaupunki on toimintaansa pitänyt.

Kaupunginhallitus ei ole perustellut, mitkä ovat ne syrjinnästä johtuvat haitat, joiden ehkäisemiseksi tai lievittämiseksi erityistoimenpiteisiin on ryhdytty.

PÄÄTÖS 2732/66/2004

Kyse ei ole ollut hakijan mukaan positiivisesta erityiskohtelusta, eli esimerkiksi ylimääräisestä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tukemisesta, vaan ainoastaan koulun tavanomaisten velvoitteiden täyttämisestä. Maahanmuuttajataustaisille lapsille on opetettu suomea toisena kielenä suomi äidinkielenä opetuksen sijaan kuten peruskoulun tulee tehdä. Peruskoulu on ainoastaan tarjonnut ne tavanomaiset ja suurilta osin lakisääteiset palvelut ja oppitunnit, joita koulun olisi joka tapauksessa pitänyt tarjota. Koulun olisi tullut täyttää velvoitteensa tavalla, joka ei johda kiellettyyn segregatioon.

Helsingin kaupunki ei ollut hakijan mukaan esittänyt mitään uusia seikkoja, joiden perusteella voisi katsoa, että kielletty segregatio olisi hyväksyttävissä tässä tapauksessa. Perusopetuslain asettamien vaatimusten täytäntöönpano ei oikeuta yhdenvertaisuuslain velvoitteiden laiminlyömiseen. Perusopetuslain velvoitteet tulee panna täytäntöön tavalla, joka ei johda kiellettyyn syrjintään.

Perusopetuslain velvoitteiden toimeenpanoa ei myöskään voida pitää positiivisen erityiskohtelun erityistoimenpiteenä. Käytäntö tai menettely voi olla syrjivä riippumatta siitä, onko menettelyn toimeenpanijalla ollut tarkoitus syrjiä tai aiheuttaa segregatiota vai ei.

Perustelut:

Hakijan esittämän selvityksen perusteella voitiin syrjintälautakunnan mukaan olettaa, että peruskoulussa oppilaiden jako luokkiin oli hakemuksessa esitetyllä tavalla tapahtunut ensisijaisesti oppilaan äidinkielen perusteella.

Vastaaja ei ollut esittänyt perusteita, jotka olisivat kumonnet hakijan esittämän selvityksen.

Yhdenvertaisuuslain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan yhdenvertaisuuslakia sovelletaan sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa, kun kysymys on koulutuksen saamisesta.

Yhdenvertaisuuslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan lakia sovelletaan muun muassa opiskelijavalintaan, valintamenettelyihin, opintosuoritusten arviointiin sekä oppilaiden ja opiskelijoiden kurinpitoon. Yhdenvertaisuuslain 3 §:n 1 kohdan mukaan lakia ei sovelleta koulutuksen tavoitteisiin, sisältöön eikä koulutusjärjestelmään. Tässä tapauksessa ei ollut kysymys 3 §:n 1 kohdan mukaisesta toiminnasta.

PÄÄTÖS 2732/66/2004

Yhdenvertaisuuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Välittömällä syrjinnällä tarkoitetaan sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Välillisenä syrjintänä pidetään sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslaissa käytetty käsite ”eri asemaan asettaminen” on jonkin verran laajempi kuin ”syrjintä”.

Perustuslain ensisijaisuuden vuoksi voidaan katsoa, että syrjinnän käsitettä tulkittaessa on otettava huomioon paitsi yhdenvertaisuuslaki myös perustuslaki.

Syrjintälautakunnan käsityksen mukaan myös kysymys erilliskohtelusta (segregaatiosta) on ratkaistava yhdenvertaisuuslaissa säädetyn todistustaakkaa koskevan jaon mukaan siten, että vastaajan on osoitettava, ettei syrjinnän kieltoa ole rikottu, mikäli hakijan esittämän selvityksen perusteella syrjintäoletettaman voidaan katsoa täyttyvän.

Helsingin kaupungin suomi toisena kielenä –opetussuunnitelma perusopetukseen (hyväksytty Helsingin kaupungin opetuslautakunnan suomenkielisessä jaostossa 27.4.2004) mukaan opetusjärjestyksen lähtökohtana tulee olla maahanmuuttajaoppilaiden taitotason mukainen jako kielenopetusrymiin. Oppilaitten sijoittelua ei voida tehdä luokka-asteen mukaan vaan sen tulee tapahtua testatun taitotason mukaan. Siten toteutunut järjestely peruskoulussa ei vastaa suomi toisena kielenä perusopetuksen vaatimuksia. Sen lisäksi ohjeiden mukaan suomi toisena kielenä opetusta antaa ensisijaisesti suomi toisena kieleen erikoistunut, pätevä opettaja. Kun näin ei ole tapahtunut, oppilaat ovat joutuneet epäsuotuisaan asemaan suomi toisena kielenä opetuksessa.

Päätös:

Äänestyksen jälkeen tehtiin päätös:

PÄÄTÖS 2732/66/2004

Syrjintälautakunta kieltää Helsingin kaupunkia ja peruskoulua muodostamasta vuosiluokkia maahanmuuttajaoppilaan kielen perusteella.

Lainkohdat:

Yhdenvertaisuuslaki 2 §:n 1 momentin 3 kohta, 6 §, 13 §:n 1 momentin 2) kohta, 17 §